

CASTELUL LÁZÁR – UNA DINTRE CELE MAI IMPUNĂTOARE CONSTRUCȚII NOBILIARE DE PE TERITORIUL TRANSILVANIEI

COSMINA OLTEAN*

Abstract:

Prezentarea mea urmărește atât trecutul istoric al castelului Lázár, cât și viața contemporană a acestuia. Castel cu o istorie îndelungată, acesta a fost incendiat de mai multe ori, apoi părăsit dar ulterior reabilitat, astfel că ne putem bucura și azi de frumusețea și prezența sa impunătoare. Dincolo de faptul că este un important monument renașcentist, Castelul Lázár este un simbol al județului Harghita. Pe locul actualului castel exista în secolul XV conacul András. Începând cu anul 1532, când este datat cel mai vechi corp al ansamblului de clădiri de pe proprietate, începe să prindă contur reședința nobiliară. Restul clădirilor datează din 1631-'32. În a doua jumătate a secolului XVII s-a construit și Turnul Vereș. Așadar, la un secol de la începerea lucrărilor, ansamblul de pe proprietatea familiei Lázár ajungea la forma pe care o putem vedea și azi, după 4 secole.

Construcție de tip renașcentist, evidențiat prin arhitectura specific și zidurile decorate cu cornișă pictată și crenelată, castelul Lázár posedă și elemente specific stilurilor romanice și gotice. Deși construit ca cetate, ansamblul familiei Lázár a avut mai mult rol de reședință și e cunoscut de toată lumea drept castelul Lázár. În timp, Lázarea a devenit un important centru de creație artistică iar din acest motiv, precum și datorită frumosului castel, a ajuns un punct de atracție pentru turiști din toată țara.

Cuvinte-cheie: castel, conac, monument renașcentist, romanic, gotic, reședința nobiliară.

În localitatea Lázarea, la 6 km de municipiul Gheorgheni și la 30 km de municipiul Toplița, se găsește un frumos și amplu edificiu, unic pentru acest județ, dar cu o importanță însemnată nu doar pentru Harghita, ci pentru toată zona Ardealului. Este vorba despre **Castelul Lázár**, ridicat de familia de nobili cu același nume, de unde se trage și numele localității în care se află. Întemeierea localității este datată între secolele XII-XIII. Denumirea a căpătat-o probabil din numele muntelui din apropiere: Szármány sau, mult mai probabil, se trage din numele familiei de nobili, deoarece existența localității este în strânsă legătură cu istoria familiei Lázár¹. Castel cu o istorie îndelungată, acesta a fost incendiat de mai multe ori, apoi părăsit dar ulterior reabilitat, astfel că ne putem bucura și azi de frumusețea și prezența sa impunătoare. Dincolo de faptul că este un important edificiu renașcentist, Castelul Lázár este un simbol al județului Harghita.

*Studentă la specializarea Master *Teorii și practici în artele vizuale*, anul II, Universitate Națională de Arte „G. Enescu” Iași, Facultatea de Arte Vizuale și Design, e-mail: ocosmina57@yahoo.com.

¹ <http://www.visitgheorgheni.ro/ro/Castel-Lazarea/Castelul-Lazar-u593.html#sthash.1QE99Mln.dpbs>.

Evoluția ansamblului în timp

Pe locul actualului castel exista în secolul XV un **conac**. Ștefan Lázár al IV-lea, jude al scaunelor Ciuc, Gheorgheni și Cașin a fost cel care a demolat conacul medieval aflat pe proprietate, construind o clădire mai amplă. Acesta a refolosit segmente din vechiul conac, dând astfel castelului forma actuală². Proprietarul a vrut ca noua construcție să corespundă stilului renașcentist. Vorbim despre o construcție ce s-a realizat în mai multe etape. Începând cu anul 1532, când este datat cel mai vechi corp al ansamblului de clădiri de pe proprietate, începe să prindă contur reședința nobiliară. Restul clădirilor au fost adăugate în jurul unei curți dreptunghiulare de 75X100m și datează din 1631-'32³. În a doua jumătate a secolului XVII s-a construit și Turnul Vereș (foto). Așadar, la un secol de la începerea lucrărilor, ansamblul de pe proprietatea familiei Lázár ajungea la forma pe care o putem vedea și azi.

Caracteristică e tratarea decorativă a elementelor de fortificație. Întreg complexul era prevăzut cu metezeze, mașculiuri și drumuri de strajă. Amprenta renașcentistă e evidențiată prin arhitectura specific și zidurile decorate cu cornișă pictată și crenelată, castelul *Lázár* posedă și elemente specific stilurilor romanice și gotice. Fațada este decorată cu atica poloneză, în întregime tencuită⁴. Cele patru bastioane ale castelului se împun printr-o construcție aparte: trei dintre ele sunt specific stilului renașcentist, de formă rectangulară regulată fiind decorate cu fresce, inscripții și blazoane, pe când al patrulea, bastionul Vereș, se diferențiază de restul, acesta fiind construit în formă de septagon⁵.

²Ghidul *Castelul Lázár din Lăzarea*, Centrul de Creație – Lăzarea.

³Vasile Drăguț, *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească*, Ed. Vremea, București, 2000, p.268.

⁴Idem.

⁵<http://www.turism-transilvania.ro/location/castelul-lazar>.

Pe registrul inferior al turnurilor, tencuiala imită bosajele în diamante sau prezintă motive florale stilizate⁶. Toate cele patru bastioane au guri de tragere, atât la parter cât și la etajul doi. În turnul porții se găsește o inscripție cu litere gotice din anul 1532, iar pereții decorati în stil italian păstrează încă urme de pictură murală. Deși construit ca cetate, ansamblul familiei Lázár a avut mai mult rol de reședință și e cunoscut de toată lumea drept castelul *Lázár*. Proiectantul clădirii a utilizat o serie de elemente reprezentative, care au fost folosite și în construcțiile comandate de domnitori, ca de exemplu bastionul de colț cu inscripții și steme, scările monumentale sau elementele pictate⁷. Dintre zidurile care înconjoară curtea doar cel de sud a fost decorat cu ornamente pictate, mai precis motive florale.

Cel mai frumos corp de clădire este *palatal rezidențial* în care aveau loc diferitele adunări. La etaj găsim *Sala Cavalerilor*, o încăpere mare, specific renesanțistă: tavanul este pictat și casetat, iar pereții decorati cu lampioane din fier forjat, așa cum se găsesc în multe edificii din această perioadă. Amenajarea interioară răspunde aceluiași stil, astfel că spațiul este umplut cu massive obiecte de mobilier sculptate în stil italian, iar scaunele poartă pe spătar blazonul familiei. Un aspect aparte legat de acest ansamblu este că undeva în mijlocul curții exista o închisoare unde acuzații erau întemnițați până la verdictul final⁸. Ștefan Lázár al IV-lea a realizat astfel un ansamblu de clădiri cu bastioane, cu o curte interioară, în formă dreptunghiulară de dimensiuni impozante, fără asemănare în Transilvania, prin modificarea rezidenței domnești medievale. În timpul războiului curuților⁹, corpul rezidențial a fost cel mai afectat. Zidurile centrale s-au prăbușit și doar încăperile adosate zidului estic au rămas intacte. Aceste clădiri au fost ulterior reconstruite, dar au fost apoi afectate de mai multe incendii.

⁶Vasile Drăguț, *op.cit.*, p. 268.

⁷Grigore Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, Editura Academiei, București, 1982

⁸Ghidul *Castelul Lázár din Lăzarea*, Centrul de Creație – Lăzarea.

⁹haiduci maghiari.

Devastat, incendiat, părăsit, reconstruit

Timpul și-a spus cuvântul și în ceea ce privește acest frumos castel, care a trecut prin multe de-a lungul secolelor. Devastat de un incendiu provocat de habsburgi în 1707, reconstruit 40 de ani mai târziu, ansamblul a fost distrus iar de alte câteva incendii. După incendiul din 1748, castelul și-a pierdut treptat rolul rezidențial, au fost dărâmate toate clădirile anexe și clădirile pentru locuit au fost distruse pe rând, iar la mijlocul secolului al XIX-lea erau locuite doar câteva încăperi, pentru ca ulterior să fie abandonat de tot. Castelul părăsit și aflat în ruină a fost reconstruit în 1970, însă lucrările nu au durat mult timp¹⁰.

Lucrări de restaurare și consolidare au mai avut loc și 10 ani mai târziu, în anii 1980. Clădirea principală este refăcută cu această ocazie și transformată apoi în galerie de artă care adăpostește un număr de 150 de lucrări de artă contemporană, printre care se găsesc piese valoroase. Lucrările expuse aici sunt rezultate ale taberelor de creație care au loc anual în localitate începând cu anul 1974, tabere care de fapt au făcut-o cunoscută și importantă în județ. În bastioanele renovate s-a amenajat un muzeu¹¹.

În timp, localitatea a devenit un important centru de creație artistică iar din acest motiv, precum și datorită frumosului castel, a ajuns un punct de atracție pentru turiștii din toată țara. Încă din centrul localității și până sus, la intrarea în Mănăstirea Franciscană, Lăzarea e plină de sculpturi din piatră, marmură și lemn, ceea ce dă acestei localități un aer distinct, acest fapt relevând și apetența pentru artă și frumoasa oamenilor de aici. Este un fapt rar întâlnit în cazul unei localități relativ mici.

¹⁰<https://www.turistintransilvania.com/castelul-lazar-de-la-epoca-de-glorie-la-decadere-2825/>.

¹¹<http://www.castelintransilvania.ro/castelul-lazar-lazarea-.html>.

Ansamblul medieval care face această localitate una aparte, nu a fost niciodată suficient promovat și cu atât mai puțin în momentul de față. Se mai poate lucra încă și la capitolul **cercetare** al acestui ansamblu. Cercetări privind trecutul castelului *Lázár* au fost făcute între 1963-1977 și 1982, iar în urma acestora s-a consolidat și reconstruit bastionul roșu, *Sala cavalerilor*, bastionul ciunt din spatele acestuia, temnița, corpul porții și fațada sudică, precum și picturi din 1532. Cercetări arheologice mai recente arată în fundațiile conacului două tracturi și un ax orientat est-vest. În ceea ce privește fațada sudică, aceasta a fost ocupată de o logie lungă de 4,6m cu arcade, iar pereții sălilor erau pictați cu diferite figuri zoomorfe și antropomorfe. Cu siguranță se mai pot descoperi încă lucruri interesante legate de trecutul istoric al castelului.

Castelul Lázár în prezent

În trecut castelul se afla sub administrația Consiliului Județean Harghita. De la începutul anului 2014, când a fost revândut și s-a iscat o dispută între moștenitori, castelul este închis, iar accesul în interior este restricționat astfel că oricine ar vrea să-l viziteze, trebuie să facă asta de afară. De 4 ani încoace porțile acestui castel sunt închise și nu ne rămâne decât să sperăm că lucrurile se vor îndrepta curând.

Text și foto: Cosmina Marcela OLTEAN

Bibliografie:

Drăguț, Vasile, *Dicționar enciclopedic de artă medieval românească*, Ed.Vreamea, București, 2000.

Ionescu, Grigore, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, Ed. Academiei, București, 1982.

Ghidul *Castelul Lázár din Lázarea*, Centrul de Creație – Lázarea.

Webografie:

<http://www.visitgheorgheni.ro/ro/Castel-Lazarea/Castelul-Lazar>.

<http://www.turism-transilvania.ro/location/castelul-lazar>.

<https://www.turistintransilvania.com/>.

<http://www.castelintransilvania.ro/>.